

52542
3F4A19

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS 2005 FEBR 16.

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVI.
Fasc. 2.

BEZDÁN ANIKÓ

Egy új szövetkezeti törvény tervezete

SZEGED
2004

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVI.

Fasc. 2.

BEZDÁN ANIKÓ

Egy új szövetkezeti törvény tervezete

SZEGED

2004

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS, LÁSZLÓ BODNÁR,
JÓZSEF HAJDÚ, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA,
JÁNOS MARTONYI, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL, BODNÁR LÁSZLÓ,
HAJDÚ JÓZSEF, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER,
POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás, a nemzetközi szervezetek ajánlásai, a gazdasági kihívások, valamint a növekvő társadalmi igény egyaránt szükségessé teszik a magyar szövetkezeti mozgalom átfogó reformját.

Hazánkban jelenleg két hatályos törvény szabályozza a szövetkezeti kérdéseket (az 1992. évi I. tv., valamint a 2000. évi CXLI. tv.), ez a megoldás idegen az európai jogrendszer természetétől és bizonytalanságot, sokszor értelmezési problémákat is okoz.

1. A két, hatályban lévő szövetkezeti törvény közötti tartalmi konfliktusok

A két, hatályban lévő szövetkezeti törvény közötti tartalmi konfliktusok közül néhányat megemlítek:

- a szövetkezet fogalmának meghatározása;
- az új törvény alapítási minimumtőkét ír elő, amely rendelkezés az 1992.évi szabályozásból teljesen hiányzik. A már működő szövetkezetek csak az első cégmódosításnál kötelesek az alapszabály rendelkezését a 2000. évi CXLI. tv. rendelkezéseire tekintettel módosítani, így előfordulhat hogy már működő több olyan szervezet van, amely a minimum tőkére vonatkozó előírásnak nem tett eleget;
- képviseleti joggal rendelkező jogának korlátozási lehetősége eltérően szabályozott (az 1992. évi tv. nem is említ ilyen lehetőséget);
- az önkormányzatiság általános tartalma a 2000. évi törvényből teljesen hiányzik, így az 1992. évi szabályozást megelőző rendelkezésekhez közelít;
- a közgyűlés hatáskörei, megismételt közgyűlés összehívásának a szabályai, annak ideje, részközgyűlésre vonatkozó rendelkezések;
- tisztségviselők összeférhetlenségi okai, esetei – annak megszüntetésére szánt idő;
- igazgatóság és a felügyelő bizottság kapcsolata;
- könyvvizsgálóra vonatkozó rendelkezések;
- tag kötelezettségei – személyes közreműködés kérdésköre, munkavégzésre vonatkozó szabályok;
- szervezeti változások szabályai;
- felelősségi szabályok;
- szövetkezeti szövetségek;
- a lakásszövetkezetre vonatkozó szabályok.

Ezen túlmenően a 2000. évi CXLI törvény számos előírása – a későbbiekben részletezett felvetések szerint is – alkotmányossági aggályokat is ébreszt. A probléma kiküszöbölésének egyetlen megfelelő formája egy új, egységes törvény megalkotása, amely tartalmazza a kettő törvény előremutató rendelkezéseit, a hibákat pedig kijavítja.

2. Az Országos Szövetkezeti Tanácsnak az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítványában megfogalmazott észrevételek lényege

A 2000. évi CXLI. törvény elfogadását követően 2001 nyarán az OSZT Jogi Bizottsága ülést hívott össze, melyben utaltak az alkotmányossági kontroll kezdeményezésre a törvény egyes rendelkezései vonatkozásában, az üzletrészek kezelésével kapcsolatos gazdasági és jogi problémákra, valamint átfogó javaslatot terjesztettek elő a szövetkezeti jogfejlesztés vonatkozásában.

A szövetkezeti élet fejleményét ekkor még nem lehetett úgy elkészíteni, hogy az a Jogi Bizottság elé kerülhessen, mert szakmailag csak néhány kérdés volt kidolgozva, valamint nem rendelkeztek a szakmai érdekképviseltek véleményével.

Nyilvánvaló volt, hogy a „rég-új” szövetkezetek törvényi szabályozása törvényhozási nonszensz. Sok hibát tartalmaz, ami már a hatályba lépéskor sok jogértelmezési és gazdasági nehézséget okozott.

A hibák, hiányosságok tényét már 2000 nyarán jelezték a szakemberek, kezdeményezték az átfogó jellegű szabályozás létrehozását, és így ülhetett össze 2001. évben az Országos Szövetkezeti Tanács.

Nézetük szerint egyetlen törvényi szabályozásra van szükség, melynek lehetséges útja lenne az 1992. évi törvény átalakítása a 2000. évi szabályozás néhány korszerű megoldásának felhasználásával.

2001-ben ősszel elkészült az Alkotmánybíróság elé kerülő indítvány, melyben a 2000. évi CXLI. tv. 3. § (1) bek., 16. § (2) bek., 21. § (1)–(2) bek., 43. § (2) bek. e) pontja, 57. § (2) bek., 86. § (2) bek., 88. §, 89. § (2) bek. b) és c) pontja, 89. § (3)–(5) bek. és a 91. § (1) bek. a) pontja alkotmányellenessége miatt annak megsemmisítését kérték.

Röviden összefoglalva részletezem a hivatkozott rendelkezéseket:

A 3. § (1) bek-e szerint a szövetkezet „a tagok saját gazdálkodása eredményességének előmozdítását szolgáló gazdálkodó szervezet”. Ez a fogalom azonban feltételezi, hogy a tagok gyakorlatilag a szövetkezettől független, önálló megélhetést is biztosító gazdálkodó tevékenységet folytatnak, és így a szövetkezet által csak az eredményességüket befolyásoló, azt fokozó célra hozzák létre, gazdálkodó szervezetkénti szövetkezeti formában.

Ebben az esetben azonban figyelmen kívül marad az a fontos tény, hogy a szövetkezet sok esetben munkahelyteremtő szervezetként is működik (pl. ipari, mezőgazdasági szövetkezetek).

A jelen rendelkezéssel sérül az Alkotmány 9. § (2) bek-e, mely kimondja, hogy a Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát. Indokolatlan szűkítés ez, mivel a vállalkozás nem csak egyéni formában jöhet létre, hanem társas formában is.

Sérül a 12. § (1) bek-e is az Alkotmánynak, miszerint az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket és elismeri azok önállóságát.

Súlyosan sérül az Alkotmány 70. § (1) bek-e is, mely a munka, foglalkozás szabad megválasztásához, és ilyen irányú összefogásokhoz való jogot deklarálja. Tekintettel arra, hogy ezen fogalom szerint a munkás szövetkezetek létrehozására nem irányulhat az alapítás, mely így nem, hogy az Alkotmány, de még az Európai Unió által hangsúlyozott javaslatokkal is ellentétes.

A 16. § (2) bek. szerint a minimum tőke nem lehet kevesebb 3 millió forintnál, amennyiben a szövetkezet által természetes személyek többségi részvételével alapítják.

Ez a szabályozás ellentétes a korábban hatályban lévőkkel, amelyek nem határoztak meg minimum tőkét, valamint korlátozzák a szövetkezetek szabad alakulását, mert ha egy átlag szövetkezetet nézünk 30 fő taggal, így is tagonkénti 100.000 forintos részjegytőke jegyzésére lenne szükség. Ilyen mennyiségű tőke jegyzése azonban iskola, szociális és munkásszövetkezetek esetében majdnem kizárt, illetőleg igen magas összeget jelentene.

A törvény 21. § (1) bek. és 57. § (2) bek-e a gazdasági tevékenységről rendelkezik, mely az Alkotmány 12. § (1) bek. és a 70/B. § (1) bek-vel ellentétes. A gazdasági tevékenység ugyanis csak a következőkkel korlátozódik:

- a) tagjaival kapcsolatos üzleteinél saját nyereségre nem törekedhet;
- b) harmadik személlyel szemben csak akkor és olyan módon folytathat gazdasági tevékenységet, ha a tagok gazdasági tevékenységével az összefüggésben van, és annak eredményessége a célja;
- c) szabad, „korlát nélküli” gazdasági tevékenységénél pedig azt csak a tagok kulturális, oktatási és szociális igénye kielégítése céljából teheti.

Ezen korlátok viszont sértik az Alkotmány 9. § (2) bek-ben foglaltakat. Továbbá az egyes szövetkezeti típusoknál ezen általános rendelkezések értelmezhetetlenek (pl. ÁFÉSZ, iskolaszövetkezet).

A 43. § (2) bek. e) pontja szerint a felügyelő bizottság legfeljebb 60 napra felfüggesztheti az igazgatóság működését, ezzel egyidejűleg haladéktalanul intézkedik a közgyűlés összehívásáról.

Ezen rendelkezés az Alkotmány 12. § (1) bek-vel ellentétes az előterjesztés szerint, mert felesleges és túlzott biztosíték ez a szövetkezetek életében, ami el is lehetetleníti egyben a működést.

Elegendő lenne a gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezéseinek alkalmazása, ami minden formánál biztosítékként a rendkívüli közgyűlés összehívását írja elő, ahol a felügyelő bizottság javaslatot tesz annak napirendi pontjaira [1997. évi CXLIV. tv. 34. § (4) bek.].

Ha e szabályozást a szövetkezeti törvénybe is beépítenénk, akkor a gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezéseivel egyező szabályozással alkalmazkodnánk az európai irányzatok követelményihez is.

A 86. § (2) bek-e a szövetkezeti szövetségeket a közhasznú szervezetekről szóló törvény feltételei szerinti működésre utalja, amely egy piaci hálózat esetén szinte lehetetlen. A közhasznú szervezetek a szövetségek önállóságát megszüntetik, működésüket az államtól teszik függővé. Ezen rendelkezés így az Alkotmány 12. § (1) bek. és szélesebb körben a 4. § és a 70/C. § (1) bek-be ütközik.

A 88. § rendelkezési szerint az országos szövetséget több szövetkezeti szövetség alulról építkezve hozza létre és így az országos szövetség képviselhet nemzetközi szervezetekben.

Ezen álláspont és kijelentés azonban elfogadhatatlan, mert egyrészt a területi-ágazati szövetségeket megfosztja az önálló, közvetlen nemzetközi szervezetekben való részvételtől, és ezzel korlátozza az alapvető egyesülési társulási érdekképviseleti jogokat is. Sérti az Alkotmány 12. § (1) bek-e, valamint a 7. § (1) bek-ben foglaltakat.

A 89. § (2)–(4) bek-e arra kényszeríti a szövetkezeteket, hogy vásárolják fel a kívülálló üzletrész tulajdonosok üzletrészét. Ha a (2) bek-ben foglaltak szerint a szövetkezet az alapszabályát nem módosítja, vagy nem alakul át gazdasági társasággá, akkor a (4) bek. szerint jogutód nélkül megszűnik.

Így a szövetkezet a gazdasági társasággá való átalakulással sérti az úgynevezett szövetkezeti alapelvek egyikét, amely a szövetkezet lényegét adja.

Ezzel a rendelkezéssel az Alkotmány 12. § (1) bek-e súlyosan sérül, mely szerint az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket, és elismeri azok önállóságát.

Az alkotmánybíróági gyakorlat szerint a szövetkezetek önállósága korlátozható, ha elkerülhetetlenül szükséges. Itt azonban a jogalkotó kívülálló üzletrész-tulajdonosok üzletrészeinek tarthatatlan jogi helyzetét kívánta megszüntetni. Nem elkerülhetetlenül szükséges az önállóság ilyen mérvű korlátozása, ezen problémát más eszközökkel is meg lehetne oldani.

E rendelkezések diszkriminációs helyzetet is teremtenek, így sérül az Alkotmány 9. §-ban foglalt rendelkezés is.

A jogalkotó csak a kívülálló üzletrész tulajdonosok érdekeit veszi figyelembe, és nincs tekintettel a tulajdonostársakra. A kívülálló üzletrész tulajdonosoknak viszont csak jogaik vannak, kötelezettségeik nincsenek. Nekik nem érdekük a szövetkezet fennmaradása. A tagok viszont a szövetkezetért és a szövetkezetekből élnek.

Az említett rendelkezések miatt így azonban a tagok tulajdonosi jogai csorbulnak.

Nonszensz az a helyzet is, hogy a jogalkotó kötelezővé teszi az üzletrészek megvásárlását (mert különben megszűnik a szövetkezet), de az üzletrészek tu-

lajdonosai nem biztos, hogy el kívánják üzletrészüket adni. Hogy ezen esetben mi a teendő, erre nem kapunk választ.

Nem tudjuk a jogalkotói szándékot, hogy milyen eljárással kellene megvásárolni ezeket az üzletrészeket, mert a szankció nagyon szigorú, megszűnést eredményezheti.

Az átalakulás lehetőségét is biztosítja a jogalkotó, de ehhez az összes tag 2/3-os szavazattöbbsége szükséges.

A szavazati aránytól a megismételt közgyűlésen sem lehet eltekinteni, gyakorlatilag egy nehezen kivitelezhető helyzet jöhet létre.

Összegezve: ezek a rendelkezések ellentétesek a jogállamiság [Alkotmány 2. § (1) bek.], a piacgazdaság [Alkotmány 9. § (1) bek.], a vállalkozás és a gazdasági verseny szabadsága [Alkotmány 9. § (2) bek.] és a szövetkezeti autonómia [Alkotmány 12. § (2) bek.] követelményeivel, továbbá sértik a tulajdonhoz való jogot [Alkotmány 13. § (2) bek.] és önkényes megkülönböztetést tartalmaznak. [Alkotmány 70/A. § (1) bek.].

A 89. § (5) bek-e a Kormánynak adott felhatalmazás kapcsán a szövetkezet döntésképpességét minimálisra szűkíti, ezzel felvetve az államosítás veszélyét.

A 94. § (1) bek. a) pontja az Alkotmány 4. §-ában foglalt jogokat sérti. A szövetkezeti mozgalmat úgy fosztják meg az 1992. évi I. tv. 113. §-ában foglalt jogoktól, hogy jogorvoslati jogkörre lehetőséget adtak volna.

Az előterjesztés a felvázolt kérdések sürgős elbírálását kérte, tekintettel a kialakult bizonytalan jogi helyzetre.

Sajnos, a mai napig nem döntött az Alkotmánybíróság az indítványban foglalt kérdésekről.

3. Az Országos Szövetkezeti Tanács által elkészített, de vitára nem bocsátott, így elhalt szövetkezeti törvény-tervezet koncepciója

A jogszabály bizonytalanságának rendezése sürgető volt és 2001 őszén az OSZT Jogi Bizottsága megállapította, hogy egy egységes szövetkezeti törvény kodifikációra alkalmas anyagát igyekszik előállítani 2002 nyarára. A következő üléseinek témáját részanyagok vitájára szántak. 2002 második felére a részletesen kidolgozott törvénykonceptiót a Kormány elé kívánták terjeszteni, megfogalmazva így az új szabályozással kapcsolatos igényeket. Egyetértés volt ezen igény tekintetében, hogy valamennyi szövetkezeti ágazatra érvényes elveket és működési szabályokat kellene rögzíteni, valamint a szövetkezet korszerű fogalmát kellene meghatározni, kérdések társadalmi, politikai, gazdasági elemzését sem szabad figyelmen kívül hagyni.

2002 tavaszára készült el az új egységes szövetkezeti törvény tervezetével, amit az országos szövetségek részére is megküldött véleményeztetésre. A OSZT előterjesztésével az ÁFEOSZ, MAGOSZ, MOSZ, OKISZ, OTSZ is egyetértett.

Javasolták, hogy az új egységes szövetkezeti törvényt 2004. december 31-ig a Kormány dolgozza ki és terjessze be jóváhagyásra az Országgyűlés elé. A javaslat, mint megvalósítandó cél a Kormány programjában is helyet kapott.

„Biztosítjuk a szövetkezés szabadságát és ezért módosítjuk a szövetkezeti törvényt, javítjuk a szövetkezeti gazdálkodás jogi feletételeit.”¹

2002 júliusában Medgyessy Péter szolt a szövetkezeti tagokhoz, vezetőkhöz: „A nemzet egészéért felelősséget vállaló kormányzat érdeke az, hogy minél több olyan szövetkezet működjék az országban, amely földet művel, termékeket szerez be és értékesít, iparcikket állít elő, diákmunkát szervez, lakásokat épít és tart fenn. A nemzeti közép kormányának célja az esélyteremtő állam létrehozása, ebben segítik a szövetkezetek a kormány munkáját. Mert minden egyes szövetkezet egy újabb esélyt jelent a szövetkezeti tagságnak. Amikor a kormány a szövetkezeti formát támogatja, akkor az esélyteremtést részesíti előnyben... Ígérem, hogy a szövetkezetek ebben a kormányzati ciklusban társadalmi és gazdasági súlyukhoz méltó megbecsülésben részesülnek.”²

A továbbiakban még kiemelte:

- az összefogás, szövetkezés szükségességét napjainkban;
- azt, hogy a kormány igyekszik kedvező gazdasági és társadalmi helyzetet teremteni a nemzetközi szervezetek által is szorgalmazott szövetkezési formáknak, valamint
- ígérte az átfogó törvénymódosítást.

A kialakult helyzet kapcsán a köztársasági elnök is kifejezte véleményét: „A szövetkezetek érdeme abban áll, hogy felismerték a helyi igényeket és érdekeket, tudatosították, hogy képesek ezek kielégítésére, illetve érvényesítésére, s hogy a kölcsönös szolidaritás alapján ezért áldozatot is készek hozni.”³

A cél az volt, hogy a tervezet átdolgozása kapcsán a felmerülő elvi problémák és alapvető törvényszerkesztési kérdések is maradéktalanul tisztázhatóak legyenek.

Az OSZT 2003 nyarára előterjesztést készített a Miniszterelnöki Hivatal felé és leírta, hogy a két törvény szabályozása ellentmondásos helyzetet hozott létre. Kiemelte a kívülálló üzletrész tulajdonosok üzletrész megvásárlási problémáit, utalt az általános jelleggel hátrányos helyzetet létrehozó gazdálkodási szabályokra, javasolta a 2000. évi CXLI. tv. néhány rendelkezésének teljes hatályon kívül helyezését, egy egységes szövetkezeti törvény alkotását.

A szövetkezeti törvény módosításáról a minisztériumok is véleményt nyilvánítottak.

¹ H/ 19. Cselekedni, most és mindenkiért! A nemzeti közép, a demokratikus koalíció Kormányának programja, Magyarország, 2002–2006.

² Medgyessy Péter miniszterelnök, Budapest, 2002. júl. 02. A szövetkezeti tagoknak, vezetőknek írt leveléből részlet

³ Mádl Ferenc köztársasági elnök, Budapest, 2002 júliusa, a 80. Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából írt levele.

Az *Igazságügyi Minisztérium* álláspontja szerint nincs megfelelő indok az új szövetkezeti törvényre, az OSZT-nek viszont jogában áll a kormány felé törvény kezdeményezését javasolni.

A módosítás kapcsán jelezte, hogy vizsgálni kívánják azt a kérdést, hogy a szövetkezeti törvény miként illeszthető be a gazdasági társaságokról szóló törvény előírásai közé. Problémaként említett, hogy a törvény nem szabályozza kellőképpen pl. az átalakulás kérdéskörét, valamint nem alkalmazható minden szövetkezeti forma működésére.

A *Pénzügyminisztérium* szerint nem indokolható sem az OSZT előterjesztett tervezete, sem a Kormány a programjában és az erről szóló 2357/2002. (XI. 28.) Korm. határozat 3. pontjában feladatként 2003. december 31-i határidővel szerepeltett, az OSZT által említett szakaszok felülvizsgálata. (Ez így igaz, de itt az volt a cél, hogy az állami kézbe került üzletrészeket értékesítse.)

Az *Oktatási Minisztérium* megemlíti, hogy a 159/2001. (IX. 12.) Korm. rend. határozza meg az iskolaszövetkezeteket, és szükséges a 2000. évi szövetkezeti törvénytől eltérő néhány speciális szabály megalkotása. Támogatja az új, egységes szövetkezeti törvény létrehozását, kidolgozását.

A *Gazdasági Minisztérium* az egységes átfogó módosítással, annak 2004. december 31-ig történő megalkotásával egyetért.

A *Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium* javasolta a diákmunkára vonatkozó szabályok felvételét a hatályos törvény rendelkezései közé, különösen azért is, mert a Munka Törvénykönyve rendelkezései közötti szabályozás negatív diszkriminációt is jelenthetne.

A *Belügyminisztérium* támogatta a kezdeményezést. Hangsúlyozta a lakás-szövetkezetekre vonatkozó külön törvényi szabályozás szükségességét, mivel a speciális működésre és fenntartásra vonatkozó szabályok általánosan a szövetkezetekre nem rögzíthetők.

A *Földművelődésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium* álláspontja szerint a törvény módosítása szükséges, különös tekintettel az üzletrészek bevonására és az átalakulási szabályokra. Támogatja az egységes új szabályok létrehozását, valamint kiemeli, hogy tekintettel kell lenni a pénzügyi-, fogyasztói-, ipari-, szociális-, és egyéb szövetkezetekre is. A mezőgazdasági szövetkezetek kérdéskörének átfogóbb meghatározásánál, valamint az üzletrészek bevonására, átalakulásra vonatkozó szabályok megalkotásánál közreműködést is vállalt.

4. A Kormány és a Szövetkezeti Érdekvéviselési Szervek Szövetkezetpolitikai Kollégiuma megalakulása

A Magyar Köztársaság Kormánya 2003. október 28-án létrehozta a Szövetkezetpolitikai Kollégiumot, mely a megalakulását követően 2003 decemberében tartotta meg a szakmai műhelyének alakuló ülését az Országházban.

Már az első ülését megelőzően teljes egyetértés mellett kialakult az új egyetemes szövetségi törvény megalkotásának menetrendje.

4.1. A korszerű szövetségi törvény előkészítésének ütemezése

A Szövetkezetpolitikai Kollégiumban kialakítandó munkacsoportok alapkérdése az volt, hogy miként valósuljon meg a hazai gyakorlatban a korszerű szövetségi törvény kidolgozása.

Elődleges feladat volt a munkacsoportok kialakítása, dokumentumok áttekintése, értelmezése, feladatok pontosítása 2003. év végére.

Létrejött a Jogi Műhely, Társadalompolitikai Műhely, Területfejlesztési és Regionális Műhely, és az Európai Kapcsolatok Műhelye. Adó, járulékok, közterhekkel kapcsolatos kérdések mindegyik műhely munkáját kísérték. A kollégium plenáris ülésén szavazati joggal rendelkezett a kormányzati oldal, valamint a szövetségi érdekképviselői szervezetek oldala, továbbá a szövetkezetpolitikai szaktekinélyek oldala.

A csoportokon belüli egyeztetések lefolytatását, műhelyjavaslatok kidolgozását követően kerülhetett sor a korszerű szövetségi alapértékek pontosítására, szövetségi működési elvek tisztázására.

2004 első negyedévére tervezték a törvény szabályozási tárgyköreit tartalmazó koncepció kidolgozását. A műhelyjavaslatok szintézisének, koherencia megteremtésének határidejét 2004 tavaszára tették.

Csak a fentiekben írt munkák lefolytatását követően lehetett tervezni szélesebb körű szakmai, politikai vitát.

A törvénytervezet elkészítését, benyújtását 2004. október végéig kívánták ütemterv szerint megvalósítani.

A mai napig azonban még a szakmai egyeztetések nem fejeződtek be. 2003 őszére az ütemterv a Kormány, illetve az Országgyűlés elé került.

Röviden szeretném részletezni az eddigi munkák eredményeit.

Az előkészítő tevékenység azzal kezdődött, hogy az OSZT felkerlte a tömörült ágazati vezetőket, hogy elképzeléseiket fogalmazzák meg három kérdéskör kapcsán:

- A szövetkezet fogalmának, definíciójának megalkotása;
- A szövetségi alapelvek, jövőbeni elképzelések, törvényalkotással kapcsolatos alapelvek, érdekképviselői, szövetségi kutatás...;
- Üzletrészek kérdésének megoldási javaslatai.

A koncepciók segítettek a törvény megalkotása kapcsán folytatott egyeztetési eljárásban, valamint abban, hogy elfogadható és működőképes szövetségi törvény jöhessen létre.

4.2. A többi között figyelemre méltó Veres József javaslata a koncepcióval kapcsolatosan

1. „A realitás talaján maradvá elgondolkoztató a fogalmi és rendszertani egységet megtartó „GT-modell” átvétele.... Ebből következne, a szövetkezeti törvény első (általános) része tartalmazná a valamennyi szövetkezetre érvényes, egységes elvekre épülő általános, átfogó szabályozást, a második (különös) rész magában foglalná csoportosítva azokat a speciális szabályokat, amelyek szövetkezeti fajtákra érvényesek.”⁴

2. Háttér jogszabályként Ptk-t kell megjelölni, a munka jellegű jogviszonyok esetén pedig a Munka Törvénykönyvét.

3. A szövetkezet alakítását természetes és jogi személyek számára kell lehetővé tenni azzal a feltétellel, hogy a jogi személyek száma a természetes személyek számát nem haladhatja meg, illetőleg a csak jogi személyek által létrehozott szövetkezetek esetén pedig a szövetkezeteknek kell többségben lenni. A szövetkezet tehát természetes és jogi személye társulása.

4. A szövetkezet a tagság által választott önkormányzati szervek és vezetők közreműködésével irányítja a szövetkezet gazdasági és társadalmi szervezeti tevékenységét.

5. A döntési mechanizmusban teljes jogosultsággal a tagok, véleményezési és javaslattételi joggal az alkalmazottak is részt vehetnek. Fő szabályként az egy tag egy szavazat elve érvényesül. Az alapszabály azonban lehetővé teheti vagy az arányos szavazást is, abban az esetben, ha valamely beruházás megvalósításában vagyoni eszközöket a tagok csak egy része bocsátott rendelkezésre. Ilyen esetben – az alapszabály megengedheti – beruházó tagok részvételét is.

6. A döntésben való részvétel kizárólag a szövetkezeti tag jogosultsága, azt másra át nem ruházhatja. Módot kell azonban adni arra, hogy indokolt esetben – írásbeli meghatalmazás alapján – a tag más tag közreműködését igénybe vegye, azaz helyette és nevében az általa adott meghatalmazással szavazzon.

7. A tag a szövetkezet tevékenységében vagyoni hozzájárulással és egyéb módon vesz részt. A személyes közreműködés módját minden szövetkezet a saját alapszabályában határozza meg.

8. A vagyoni hozzájárulást minden tag részjegyzéssel, vagy az alapszabályban meghatározott egyéb módon teljesíti. Egy részjegy jegyzése minden tag számára kötelező. A részjegyek névértékét és számát az alapszabályban kell meghatározni.

9. A működés megindulásához szükséges tőkét, az egyes szövetkezetek a tevékenységhez igazodóan saját maguk határozzák meg.

10. A szövetkezet saját vagyonával felel tartozásaiért. A tag munkadíjával és elkülönített magánvagyonával nem felel.

⁴ VERES JÓZSEF: A szövetkezeti modellek jogi szabályozása. *Acta Jur. et Pol. Szeged*, Tomus LXIV. 461–474. p.

11. A szövetkezet adózott jövedelmét, a közgyűlés határozatának megfelelően kell felhasználni. Mentesül az adófizetési kötelezettség alól – azaz leírható az adóalapból – szövetkezeti tagoknak nyújtott mindennemű kedvezmény (a különböző szociális segélyek, a kulturális és sportrendezvényekhez történő hozzájárulás, az utazási és étkezési, nyaralási, továbbtanulási stb. hozzájárulás).

12. A szövetkezeti törvény szabályainak megalkotása során figyelembe kell venni az ENSZ, az SZNSZ és az ILO által elfogadott rendeletekre, elvekre, értékekre és ajánlásokra is.

Ezzel egy időben 2003 őszén megalakult a Kormány és a Szövetkezeti Érdekképviselői Szervezetek megállapodása alapján az alkotmányos alapelvek megvalósulása érdekében a Szövetkezetpolitikai Kollégium. A megalakulásról szándéknyilatkozatot fogadtak el.

Első üléseinek napirendi pontjai között szerepelt a korszerű szövetkezeti fogalom alkotás, alapelve, alapértékek áttekintése összhangban a korábbiakban említett törvény előkészítési folyamat három pontjával. Munkáját munkacsoportokban kezdte meg 2003 decemberében, igyekeztek a feladataikat pontosítani, munkamegosztást kialakítani. Általános és különös résszel foglalkozó munkacsoportok megalakulásával egyhangúlag állást foglaltak, hogy így a munka hatékonyabban folytatható.

4.3. A Kormány és a Szövetkezeti Érdekképviselői Szervek Szövetkezetpolitikai Kollégiumának megalakulásával kapcsolatosan elkészült anyagokról

2003 októberére az érdekképviselői szervezetek és a Kormány képviselői is konszenzusra jutottak egy újrafogalmazott definícióban. E szerint: „A szövetkezet szabadsága és az önszegély elvének megfelelően létrehozott közösség, amelyben a tagok önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális szükségleteiket és törekvéseiket személyes közreműködésük és vagyoni hozzájárulásuk által, demokratikus önkormányzat keretében, a tagok érdekeit szolgáló alap- és vállalkozási tevékenységet folytatva valósítsák meg. A szövetkezet jogi személy.”⁵

A MOSZ álláspontja a fentiekben írt kérdéskör kapcsán az volt, hogy „A szövetkezetek osztályozása, kategorizálása, szektorokba sorolása és az ágazati hovatartozás csak akkor lesz releváns, ha az általános törvényen belül, vagy azon kívül speciális szabályi is megjelennek. Ebből következhet, hogy az általános rész a törvényben tartalmazhatná a valamennyi szövetkezetre érvényes, egységes elvekre épülő általános, átfogó szabályokat, a második rész pedig magába foglalhatná csoportosítva azokat a speciális szabályokat, amelyek szövetkezeti fajtákra érvényesek.

⁵ *Háttéranyagok a szövetkezeti törvénytervezethez.* OSZT, Kézirat, 2003.

Csak olyan speciális szabályokat kellene megfogalmazni, amelyek egy adott szövetkezeti fajta uralkodó jegyeit adnák meg. Fontos lenne, hogy a különös részi szabályozás segítséget jelentsen az általános részben foglaltakon túl, hogy az egyén, család a gazdasági életbe bekapcsolódhasson.”⁶

A Szövetkezetpolitikai Kollégiumnak Társadalompolitikai Műhelyében 2004 tavaszára átfogóan kidolgoztak egy összegző beszámolót, amely segítheti a szövetkezeti törvény előkészítését.

4.4. A Szövetkezetpolitikai Kollégium Jogi Műhelyének véleménye szerint

- Figyelemmel kell lenni a törvénykezés eddigi tapasztalataira (1992. évi I. tv., 2003. évi CV. tv.-nyel módosított 2000. évi CXLI. tv.);
- Tekintettel kell lenni az 1995. évi Manchester-i szövetkezeti értékekre, alapelvekre;
- Vizsgálni kell az ILO 2002. évi 193. sz. határozatát, és az európai szövetkezetekről szóló határozatban foglalt megoldásokat.

Kiemelték továbbiakban, hogy a még tisztázásra váró kérdésekben az alábbi álláspontot képviselik:

4.4.1. Készüljön egységes szövetkezeti törvény, amely valamennyi fajtájú (típusú, jellegű stb.) szövetkezet létrehozásának és működésének jogi alapot, keretet ad. Az ágazati sajátosságokat, ha szükséges külön fejezetben kell rendezni.

A törvényi szabályozásban legyen hely az FVM által eddig külön szabályozott, szociális célokra alakult szövetkezeteknek, valamint az egyesületekhez közelítő nonprofit szervezeteknek is.

A gazdasági szektor jellegétől függő kérdéseket (tartalékok, finanszírozási szabályok stb.) külön törvények is szabályozhatják.

Ne kerüljön a törvény keretei közötti szabályozásra pl. az adózásra, versenyre, szellemi tulajdonra, fizetésképtelenségre stb. vonatkozó szabályok. Ezzel megfogalmazással én is teljesen egyet értek, mert ezen kérdéskörök külön törvényi szabályozás keretében részletezhetőek, minden szervezeti formára nézve általános jelleggel. Nem tartom szükségesnek, hogy a szövetkezeteket kiemeljük a többi szervezeti forma közül. A Polgári törvénykönyvben mint vonatkozó háttérjogszabályban megemlített szervezeti formákra, így a szövetkezetekre is elegendő egyetlen adott kérdéssel foglalkozó átfogó jellegű külön törvényi szabályozás.

⁶ A MOSZ álláspontja – Az egységes szövetkezeti törvény elméleti és vitás kérdéseihez Karácsony Mihály által a minisztériumoknak megküldött kérdésekhez – Új szövetkezeti törvény tervezete, munkaanyag, 2004.

4.4.2. A szövetkezetek alapvetően személyegyesülések. Tagjaitól személyes közreműködést igényelnek. Tevékenységük azonban tőkeigényes amihez alaptőke létrehozását, tagjaik részjegy befizetésével érik el. A tőkeerő eléréséhez ez azonban nem mindig elég. Felvetődik a kérdés, kövessük-e az európai példákban is megjelenő „befektető tagok” példáját?

A kollégium a tagi kölcsön intézményének fenntartását javasolja. Ezzel én is egyetértek, tekintettel arra, hogy ez egy hazánkban már jól bevált intézmény. Így a részjegytőke kisebb lehet ugyan, de megőrizhetjük a korlátozott tőkekamat elvét. Nem lehet így probléma a különböző számú részjegyek jegyzéséből, valamint kevésbé sérül az egy tag egy szavazat elve.

A pótbefizetések előírásának elérhetősége is megoldás lehet, de biztosítani kellene, hogy ezzel ne lehessen a tagok számát spekulációs megfontolással minimalizálni.

Gyakran növelik a tőkét a szövetkezetbe belépő jogi személy tagok. Jelentőségük nem csak a tőkeerő miatt, hanem a bekövetkező társadalmi, gazdasági változások miatt is jelentős. Mivel a szövetkezetek elterjedése gyakran egyre szűkebb területre szorul, a feldolgozás, értékesítés, beszerzés gazdaságossága igényli a jogi személyek, illetve az általuk létrehozott másodlagos szövetkezetek alakítását. A törvény azt is biztosítsa, hogy a döntési jogkör maradjon ilyen esetben is a természetes személyek kezében. Ezzel egyetértek és elengedhetetlen kikötésnek tartom: a törvény szövegében szabályozzák, hogy a jogi személy tagok száma ne érje el a természetes személy tagok számának felét.

4.4.3. A demokratikus felépítés működőképes modelljét az 1992. évi I.tv. fenntartható módon szabályozta (részközgyűlés, küldöttgyűlés.) A döntések végrehajtásánál és az ellenőrzésnél is a „kétlépcsős rendszer” (igazgatóság, felügyelő bizottság) jobb megoldás a 2000. évi CXLI. tv. általi számos esetben megfogalmazott „egylépcsős” rendszernél (pl. az igazgatóság működésének 60 napra való felfüggesztése).

Én is a „kétlépcsős” megoldást támogatom, mivel a problémákat szervezetten belül, megfontolt módon kell megoldani, kontrollok beépítésével.

4.4.4. A nettó nyereségek elosztása során fontos a tartalék képzés rendjének a kialakítása. A „változó tőke” okozta bizonytalanság miatt a nyereség meghatározott részét, amíg a tartalék részjegytőke meghatározott nagyságát el nem éri, a tartalékalap növelésére kell fordítani. Ennek figyelembe vételével számított nyereség – a hagyományoknak megfelelően – a tagok között kettő szempont figyelembe vételével kerüljön felosztásra:

- részjegyek utáni (korlátozott tőkekamat betartó) valamennyi tagot érintő részesedés;
- az alapszabályban meghatározott módon számított (munkavégzés, áruforgalomban való közreműködés) részvétel szerinti részesedés alapján.

A tagi kölcsön kamatainak a kifizetése nem tartozik ebbe a körbe, mert annak meg kell előznie a nettó nyereség meghatározását.

Ezen pontban foglaltakkal is egyetérték.

4.4.5. Fontos, hogy az egy tag egy szavazat elve fennmaradjon. Ha az alapszabály a szövetkezet gazdasági tevékenységében meghatározó súllyal közreműködőknek esetleg többlet szavazatot meghatároz, fontos azon korlát betartása, hogy a többlet szavazással bírók szavazatai együttesen nem haladhatják meg az egy szavazattal bírókét.

4.4.6. A szövetkezeti jog átruházása kapcsán a meghatalmazások módját alapszabályi szabályozással kellene rendezni. Véleményem szerint az e pontban foglaltak szabályozása kötelező tartalmi elemei közül kellene, hogy kerüljenek az alapszabálynak, mivel csak ennek betartásával lehet szabályszerű közgyűlést tartani. Az alapszabály szükségszerű elemei között szerepelhetne, hogy csak tagok, vagy kívülálló személyek is kaphatnak meghatalmazást.

4.4.7. A személyes közreműködési kötelezettséget rögzítenie kell a törvénynek. A kollégium állásfoglalása szerint a termékértékesítési kötelezettség is ide tartozik, amit külön szerződésben részleteiben is szabályozni kellene.

Álláspontom szerint a személyes közreműködésnek része lehet például a munkavégzés, amit szabályozni lehetne úgy, hogy tagsági megállapodás alapján a tag munkaszerződés vagy megbízás keretében végez munkát a szövetkezetben. Külön kérdés, hogy a szabályozás utalhatna a nem tag „munkavállalókkal” köthető szerződések körére is. (Itt a munkavégzésre irányuló szerződésekre utalok.) Megoldás lehetne egyéb jogszabályok pl. Mt., Ptk. rendelkezéseire utaló szabály beépítése.

4.4.8. A nyitott tagság és a diszkrimináció tilalmának alapelvei érvényesülése nem jelenti azt, hogy a közgyűlés köteles a jelentkező valamennyi tagot felvenni, ezen szabály csak azt jelentheti, hogy a taglétszámot mesterségesen nem lehet korlátozni. Úgy gondolom, hogy ennek további részletezése nem szükséges, mert ezen kérdés szerencsére evidensként a szabályozásból érthető, félreértésekre eddigiekben nem adott okot.

4.4.9. A minimális 5 fő taglétszám fenntartása indokolt, de a 2000. évi CXLI. tv. minimum tőkére vonatkozó előírására álláspontom szerint nincs szükség. Ahol a gazdasági körülmény indokolja, ott majd külön törvény előírhatná a minimum tőke nagyságát. Lakásszövetkezeteknél és szociális szövetkezeteknél a minimum tőke előírása akár gátolhatja is az alakulásukat. A kollégium állásfoglalásával egyetértve fontosabb lenne a „változó tőke” helyzetének rendezése a következőkre tekintettel:

- rendezni kell a jegyzet részjegy befizetésének módját és határidejét;
- alapszabályban kell meghatározni azt a minimális értéket, ami alá a részjegy tőke nem csökkenhet;
- a tag kilépése esetén a részjegy visszafizetésének határidejét függővé lehet tenni a szövetkezet gazdasági helyzetétől;
- részjegytőke ingadozását ellensúlyozó tartalék képzés szükséges általános elvként a törvényben, részletesen pedig az alapszabályban előírni.

4.4.10. Fontos lenne az üzletrészekkel kapcsolatban kijelenteni, hogy a továbbiakban sem az átalakult, sem az újonnan átalakult szövetkezet üzletrészt nem bocsáthat ki. Illetőleg pontosítani kellene az üzletrész fogalmat. A régi szóhasználatban a részjegy fogalmát nem is ismerték, és jelenleg pont a régi, jól bevált fogalom használatát kívánjuk eltörölni.

4.4.11. Az új törvényben rendezni kell a nemzetközi javaslatoknak is megfelelő, a 2003.évi CV.tv.-ben rögzített érdekképviselési jogosultságokról. Fontos lenne az érdekképviseléseknek több jogosultságot biztosítani az új törvényben, mint pl.: vélemény kikérés, tanácsadás, tájékoztatás adása. Olyan ösztönző elemeket kellene kialakítani, hogy a szövetkezetek és ágazatok együttműködését elősegítse, közös fellépésre, fejlesztésre orientálja.

4.4.12. Tartalmazza az új törvény az SZNSZ 1995.évi állásfoglalásában összegzett értékeket, a szövetkezeti oktatást és nevelést, a szövetkezeti eszme terjesztését, szaktanácsadást, tájékoztatást, ezek intézményesített kereteit, forrásait. Ezeket deklarálni kell.

4.4.13. Mivel a szövetkezetek a gazdasági szféra szereplői, a kollégium a cégbírószági nyilvántartásukat továbbra is indokoltnak tartja.

4.5. Egyeztetésre váró további kérdésekről

2004 tavaszán szükségessé vált még az alábbi kérdések vitában történő egyeztetése a szövegezést megelőzően:

4.5.1. A „kölcsonnt nyújtó” és a „befektető” szövetkezeti tag megkülönböztetése, az üzletrész tőke megszüntetésének kérdésköre.

E kérdéssel kapcsolatban az *Országos Szövetkezeti Tanács Titkársága* javasolta, hogy a tagi kölcsön már jól bevált, 40 éves múltra visszatekintő gyakorlatát érdemes fenntartani. A tag szerepköre, jogállása mind a számviteli, mind az egyéb törvényekben rendezett.

A „befektető tag” által nyújtott tőke részjegytőkéhez kapcsolódva fejt ki hatását, hozzájárul ezzel a szövetkezet vállalkozói tevékenységének kiszélesítéséhez. Érdekeltsége a szövetkezet nyeresége, gazdálkodásának eredménye

alapján határozható meg. Ezen kérdésről azonban (nyereségének mértéke, módja) a közgyűlés dönthet. A „befektető tag” jogai a többi tagéval azonosak, de eltérés lehetséges a szavazati jogánál, felelősségénél, tőkéjének kivonásánál. Amennyiben a befektető tag többszörös szavazati jogot kapott, fontos azon kikötés betartása, hogy szavazataik ne haladhassák meg az egyetlen szavazattal bírók szavazatainak összegét, valamint az, hogy ezen többszörös szavazat nem érvényesülhet az igazgatóság és a felügyelő bizottság keretében. A befektető tag felelőssége csak a befektetett tőkéjének nagyságához igazodhat. A tőkéjének kivonása csak a közgyűlés határozata szerint történhet úgy, hogy az a szövetkezet működését nem veszélyeztetheti.

Az OSZT javaslata a 4.5.2. kérdéssel kapcsolatosan a következő volt: az üzletrészek megszüntetése az egyik legnehezebb jogi problémát jelenti. Olyan megoldást kellene találni, ami nem csak jogilag, de gazdaságilag és pénzügyileg is kivitelezhető egy szövetkezet számára.

Négy variációt vázoltak föl, amelynek végrehajtása igen lassú folyamat lehet, de a stabilitást is veszélyeztetheti.

- A gazdaságilag erős szövetkezet a tőketartalékában elhelyezett vagyónából, üzletrésze visszavásárlásával megszüntetheti az üzletrészt tőkéjét. De ebben az esetben a szövetkezet gazdaságilag gyengülne és nem sok szövetkezet rendelkezik ekkora vagyonnal, hogy ezen megoldást megengedhetné magának. –Ha az állam vissza nem térítendő állami juttatásból a visszavásárlásokat támogatná, az üzletrészt tőke összege az oszthatatlan alapon jelenne meg és gazdaságilag is változatlan ereje maradna. Ezen megoldásra azonban az állam aligha vállalkozik.
- A szövetkezet bankhitelből is felvásárolhatná az üzletrészt tőkét, ami a közgyűlés döntése szerint megosztva kerülhetne a tőketartalékba és az oszthatatlan alapba. Ezen módzat is hosszadalmasan eltarthatna, a szövetkezeteket gazdaságilag a törlesztés gyengítené és ehhez nélkülözhetetlen lenne az állami garancia.
- Megoldási lehetőség lehetne a részjegytőkébe való beolvasztás. Ekkor azonban változtatni kellene a részjegytőke változó jellegét. Veszélyt itt az jelentene, hogy gyorsan meg akarnának szabadulni a tulajdonosok a részjegyükedtől és ezzel a szövetkezet stabilitása kerülhetne veszélybe. Így változtatni kellene a kilépési feltételeket, ennek kapcsán a visszafizetésen is. Ha a tagnak így részjegye jönne létre, részesedésre is jogosultságot szerezhetne.

A Miniszterelnöki Hivatal és az OSZT Titkárságnak hasonló álláspontjával szemben az *Igazságügyi Minisztérium* azon az állásponton volt, hogy a modernizálási igény érvényesítése mellett a hazai szövetkezeti szabályozási vívmányok megőrzésével be kellene építeni a közösségi jogalkotás eredményeit is.

Kiemelném ebből az alábbiakat a 4.5.1. kérdéskör kapcsán:

- ha a székhely szerinti tagállam joga lehetővé teszi, az alapszabály megengedheti, hogy egy tagnak a tőkehozzájáráson kívüli szövetkezeti tevékenységben való részvétele alapján egynél több szavazata legyen. Ezen esetben sem lehet azonban egy tagnak ötnél, vagy az összes szavazat 30 %-nál több szavazata, attól függően, hogy melyik az alacsonyabb.
- A tagok személyes közreműködése ne legyen kötelező, az alapszabály viszont rendezhesse, hogy a szövetkezet és a tagok közötti együttműködésnek milyen formái lehetségesek.

A 4.5.2. kérdéskör kapcsán

- Szükséges a tőkeminimum előírása álláspontjuk szerint. Indokoltnak tartják a részjegy minimum összegének meghatározását is, amit az alapszabályban kellene rögzíteni. Az alapszabály előírhatná különböző típusú részjegyek létrehozását, amelyek a nyereség felosztása tekintetében eltérő jogosultsággal rendelkeznének. Ennek folytán lehetségesnek tartanák a több jogosultságot, többlet szavazati jogot, magasabb osztalékot.
- Az üzletrész problematikáját külön törvényi szabályozás keretében tartja megoldhatónak.
- Új szövetkezeti – társasági formának, lehetőségnek látja a szövetkezeti részvénytársaságot, amely elsősorban a non-profit szektorban fejthetné ki tevékenységét.

Álláspontom szerint az esetleges többletszavazatok korlátozásokkal való bevezetése (gazdasági vonatkozásban) lehetséges lenne, tekintettel a “befektető tag” új/ régi lehetséges jogi kategóriájára. De eltérő részjegyek és ehhez kapcsolódó jogosultságok bevezetése már ellentétben állnak a szövetkezet egy olyan sajátosságával, ami megkülönbözteti más társasági formától.

A személyes közreműködés, hogy mit takar, azt lehet alapszabályban rendezni, de nem mint igényt, hanem mint lehetőséget tartom szabályozandónak. Hiszen ez is a szövetkezetek egyik fontos sajátossága lehet, így a szükségszerű elemei közé kerülhetne az alapszabálynak.

A tőkeminimum és részjegytőke minimum előírását nem tartom elfogadhatónak, mert ezzel korlátozzuk az amúgy is kevés számban alakuló szövetkezetek létrejöttét. A tagok a rentábilis működés érdekében megfelelő tőkenagysággal kívánják létrehozni a céget. Más kérdés a jogi személyek által létrehozott szövetkezetekről van szó, tekintettel arra, hogy a gazdasági társaságokról szóló törvény is ilyen típusú szervezeteinél minimum tőkével történő alapítást kíván meg.

A szövetkezeti részvénytársaság létrehozásával kapcsolatosan az a véleményem, hogy először a gazdasági társaságokról szóló törvény rendelkezései közé kellene a szövetkezeteket beépíteni és ezt követően lehetne egy új részvénytársaság és a szövetkezet sajátosságait is tartalmazó szervezeti formát létrehozni, ha felmerülne ilyen igény. Azonban úgy látom, hogy a részvénytársaság és a

szövetkezet, mint fennálló, bevett gyakorlattal rendelkező cégformák kielégítik a gazdasági élet szereplőinek igényeit.

Azt a felvetést pedig, hogy ez a szervezeti forma első sorban a nonprofit szektorban működhetne, teljesen elképzelhetetlennek tartom, mivel a szövetkezetnek a részvénytársaság cégformával való vegyülése csak a nyereségorientált tevékenység felé való közeledtét jelezheti.

5. Az elkészített tervezet vitájának elemzése, értékelése

A Jogi Műhely elkészítette és elfogadta a tervezeteknek megfelelően 2004. júniusára az új törvény tervezetét. Ezzel kapcsolatosan a véleményem a következő:

5.1. A tervezetben található új rendelkezések is olyan változtatásokat tartalmaznak, amelyek eddigiekben nem szabályozott kérdéseket, problémákat vetnek fel:

- Az alapelvek megjelöléseivel a jogalkotó nagy hiányosságot pótolhatna, mert eddigiekben csak a szabályozás rendelkezéseiből voltak kiolvashatóak.
- A befektető tagok intézményét szabályozza a tervezet, de a jogok, kötelezettségek viszont a fogalom létrehozásával egyidejűleg nem konkretizáltak.
- Szerkesztésbeli változás, hogy az alapszabály rendelkezései átkerültek az önkormányzatiságról szóló részbe. A 2000-es törvényhez viszonyítva az 1992.évi szabályozásban még ott voltak. Logikus megoldás, de jobbnak tartom az alapításról szóló részben az erről való rendelkezést, mivel e nélkül nem is jöhetne létre szövetkezet, mint cégforma.
- A bizottságok és önkormányzati egységek új megfogalmazása a gyakorlatban élő szerveknek jogszabályi háttérrel biztosítja.
- A tisztségviselő a költségviseléséről való új rendelkezéseket feleslegesnek tartom, mert akár belső szabályzat keretei között vagy az alapszabály szükségszerű elemei között is elegendő lenne erről rendelkezni.
- A tisztségviselőkre vonatkozó kártérítési kötelezettség megállapításának a feladata a bíróságok hatáskörébe kerülne, így ezzel a rendelkezéssel a jogviták számát csökkenteti a szabályozás a szövetkezeti formán belül.
- Az összeférhetetlenség miatti lemondás szabályozásával a szervezeti működés szabályozottan folytatható tovább, így ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó biztosíthatja a zavartalan döntéshozatalt.
- Az egyenlő bánásmód új rendelkezésének rögzítése a nyitott tagság keretében főlegesen, elegendőnek tartanám az alapelvek között a diszkrimináció tilalmának kimondását.

- A tagnak járó juttatások, mint új szabály beépítése a tervezetbe, tipikusan a szövetkezetre, mint szervezeti formára jellemző elemeket ír le, így ezt nagyon jónak tartom.
- A felelősségi viszonyok pontosítása nagyon fontos hiánya volt a 2000.évi CXLI. törvénynek , amit a tervezet jól kiegészítene.
- A szövetkezeti szövetségeknél a jogszabály az egyesületekről szóló törvény rendelkezését állítja be háttérjogszabálynak, álláspontom szerint helyesen, visszatérve az 1992. évi formához, valamint a vélemény eltérési jog biztosításával nagyobb garanciát teremt az érdekérvényesítésnek.

5.2. *A tervezet szabályai azonban a következő problémákra továbbra sem adnának választ:*

- A tervezet szövetkezet fogalom meghatározása könnyebben értelmezhető, mint a 2000. évi CXLI. törvényé, inkább az 1992. évi I. törvényben megfogalmazotthoz hasonlít. A közösség helyett azonban társulást jelöl meg, ami nem könnyít azon a helyzeten, hogy még mindig nem dönti el a jogi minősítés problematikáját. A társulás megjelölés a cégforma non profit jellegére utaló megfogalmazás, de álláspontom szerint a tervezet tartalmilag a gazdálkodó oldalát erősíti inkább a szövetkezetnek. Jó lenne végre valami megoldást találni a jogi minősítés „öröknek” tekinthető kérdésére. A gazdálkodó szervezet megfogalmazás legalább a háttérjogszabályként alkalmazandó Ptk. rendelkezései között is fellelhető, ellentétben a közösség vagy társulás fogalmi megjelölésekkel.
- A képviseleti jog korlátozhatósága a tervezetből kimaradt. Ez a harmadik személyekkel szemben kialakuló viszonyoknál, igazgatósági tagok feladatának gyakorlásánál nagyon fontos körülmény, amely szabály nélkülvétele nem elfogadható.
- A felügyelő bizottságban való dolgozói részvétel lehetőségének szabályozását álláspontom szerint kógens keretek között kellene szabályozni, ami nem mellőzhető ezen törvénytervezet szabályi közül sem. Ezzel a rendelkezéssel biztosíthatjuk a tagok és vezetők kölcsönös függőségének garanciáit.
- Kimaradt a tervezetből a könyvvizsgáló szerződés kötési és joggyakorlási feltételei, amely álláspontom szerint nem mellőzhető hiányosság.
- A tisztségviselő összeférhetlenségére vonatkozó rendelkezések szűkítése nem elfogadható, visszaélésekre adhat okot.
- A tagsági viszony keretében a kiskorúakra vonatkozó rendelkezések félreérthetőek és pontatlanok. Ennek szabályozását ha nem kívánta felvállalni a jogalkotó, akkor utaló szabály beépítésével kellett volna megoldani a rendezést.
- A befektető tag intézményénél létrehozásával az őket megillető jogok és kötelezettségek pontos és szabatos megfogalmazása elkerülhetetlen. A

befektető tag szavazásának módját, annak mértékét a szabályozás tervezete a szövetkezet Szervezeti és Működési Szabályzatára bízta, de még deklarálási szinten sem említi meg, hogy hogyan lehet, illetve kell ilyen szabályzatot alkotni. Ezen tagok szavazatának százalékos arányban való rögzítésénél problémát jelent a használt birtokolhatja és rendelkezhet kifejezések alkalmazása, mert álláspontom szerint a kettő kifejezést nem lehet jelen esetben felcserélni.

- A tag személyes közreműködésének lehetőségét a szövetkezeti jogviszony olyan sajátosságának tartom, amit nem lehet mellőzni a tervezet rendelkezései közül.
- A tagi kölcsön szabályai helyett a tervezet a tag más vagyoni hozzájárulásáról szól, a tagi kölcsön eddigiekben jól bevált gyakorlatát változtatná meg, és ide kerülne a befektető tagról való rendelkezés is.
- A tag és a szövetkezet gazdasági együttműködésénél jó lenne azt szabályozni, hogy egymás közötti viszonyaikban nem törekszenek nyereség elérésére, ami természetesen nem értendő a harmadik személyekkel létrejövő üzleti kapcsolataikra.
- A tagsági viszony megszűnését követően a tervezet nem rendezi az elszámolás miatti vagyonsökkenés jogkövetkezményeit.
- A vagyon elemeinek meghatározása nélkülözhetetlen a rendelkezések közül. A fel nem osztható vagyon jogi sorsát nem lehet elhagyni a szabályozásból.
- A tervezet záró rendelkezései „jónak tűnő” megoldási lehetőségeit teremti meg az üzletrész problematikájának, de ennek a kérdéskörnek a külön törvényi szabályozásától nem tekinthetünk el.

A 2000. évi CXLI. törvény az üzletrész intézményének a kiiktatására határozott meg rendelkezéseket és módokat azzal, hogy a hatályba lépésétől számított 5. év végéig teljes körű felszámolásra kerüljön sor. A határidő 2005. december 31-én járt volna le. Ennek keretében az üzletrészeket át lehet alakítani részjegy tőkévé, a kívülállóktól meg lehet vásárolni és bevonni, át lehet alakulni gazdasági társasággá, illetőleg ha az előbbieket egyikét sem alkalmazzák, a szövetkezet jogutód nélkül megszűnik.

Fordulatot hozott azonban a 2003. évi CV. törvény, amely hatályon kívül helyezte az üzletrészek megszüntetésére, ennek hiányában a szövetkezet megszüntetésére vonatkozó rendelkezéseket, elodázta ezzel a probléma megoldását. Nyilvánvaló tény, hogy a szövetkezeti üzletrészeket meg kell szüntetni. Megoldást jelentett a részjeggyé történő átalakításuk. A kívülálló személyek tulajdonában lévő szövetkezeti üzletrészeket, valamint a szövetkezetből kilépő tagok üzletrészt meg kell váltani. A megváltott üzletrészek e minőségét meg kell szüntetni és ezen vagyon a szövetkezet fel nem osztható vagyonába kell helyezni. Mivel a kérdéses szövetkezetek általában tőkehiányosak, és az üzletrész megváltása a megszerzett vagyon a fel nem osztható vagyont gyarapítaná, az

állam erre hosszúlejáratú kedvezményes kamatozású hitelkonstrukcióval támogathatná a folyamatot.

Megoldást jelenthetne az állam által felvásárolt állami tulajdonban lévő üzletrészeknek a szövetkezet részére való visszajuttatása is jelentős árkedvezmény alkalmazásával. A probléma megoldása azonban külön törvényi szabályozást igényel.

6. A szövetkezeti törvény tervezetének különös része – az egyes szövetkezeti formákra vonatkozó eltérő szabályok

A tervezet szerint az általános, valamennyi szövetkezeti forma esetén alkalmazandó szabálytól annyiban lehet eltérni, amennyiben azt az egyes rendelkezések kifejezetten megengedik. Az eltérések egy része valamennyi szövetkezeti formánál alkalmazható, különösen a tagok által az alapszabályokban rögzíthetők. Az eltérések másik része azon szövetkezeti formációkra vonatkoznak, amelyek a magyar gazdasági életben napjainkban külön szabályok alapul vételével működnek.

6.1. Lakásszövetkezetek

Az eltéréseknél figyelembe kell venni, hogy a szövetkezés célja lakások, üdülők nem lakás céljára szolgáló helyiségek építése, közös fenntartása. Nem lehet eltérés az egy tag egy szavazat elvtől. A nem szövetkezeti tag nem részesülhet a szövetkezet gazdasági tevékenységének eredményéből ugyan olyan mértékben, mint a tag. A szövetkezet köteles fel nem osztható alapot képezni és meghatározni, hogy azt milyen célra fordítja. Ugyanakkor az ingatlan elidegenítése együtt jár a tagsági viszony megszűnésével.

6.2. Iskolaszövetkezetek

Az iskolaszövetkezetek alapításának feltétele a minimális jegyzett tőke tagi hozzájárulásként való befizetése. Az iskola tagi viszonya feltétele az iskolaszövetkezet létrejöttének. Az „egy tag egy szavazat” elvnek érvényesülnie kell.

6.3. Hitelszövetkezetek, egyéb pénzügyi vállalkozásként működő szövetkezetek

A hatályos szabályok szerinti eltéréseket továbbra is biztosítani kell.

Általánosságban megállapítható, hogy a különös részre vonatkozó tervezet még hiányos.

Felvetődik a kérdés, hogy

– nevesíteni kell-e a különböző formákat;

- vagy tömbösíteni kellene-e, vagy
- vegyes megoldásként egy speciális pénzügyi, iskolai, lakás, munka (termelő), fogyasztó, értékesítő, beszerző szövetkezetekre irányadó szabályokat fogalmazzanak-e meg?!

7. Az EU Tanácsának rendelet tervezete az „Európai Szövetkezet” szervezéséről

A nemzetközi, különösképpen európai tapasztalat az, hogy közel másfél évszázad alatt kialakult szövetkezés célját, rendeltetését és a működés alapvető jellemzőit meghatározó nagy szövetkezeti hálózatok jöttek létre, amelyek hatékony működést valósítanak meg. Az európai tapasztalat kodifikációs megnyilvánulása az Európai Unió Tanácsának 1435/203/EK. rendelete az európai szövetkezetekre vonatkozóan állapít meg szabályokat, tehát a tisztán egy tagországban honos személyek által alapított szövetkezetekre nem tartalmaz kötelező rendelkezést.

Ugyanakkor fontos e rendelet előírásaihoz alkalmazkodni. A szövetkezet egy olyan szervezeti forma, amely képes ötvözni a gazdálkodási funkciót a közösségszervező funkcióval. A társasági formában rejlő erőt mutatja, hogy pl. Hollandiában a szövetkezetek állítják elő a mezőgazdasági termelés 83 %-át, Franciaországban a bankszolgáltatások 50 %-át végzik, Finnországban az élelmiszer kiskereskedelemben való részesedésük mértéke 35 %, Svédországban az erdőgazdálkodás 60 %-át pediglen fontos, hogy a kialakítandó szabályozás tegye lehetővé a működés sokszínűségét, amely tipikusnak mondható, valamint adjon lehetőséget a termelő típusú szövetkezetek alapításának és működésének.

A lakásszövetkezeteknek a tagok szociális egészségügyi, oktatási – és kulturális igényeinek kielégítésében közreműködő szövetkezeteknek éppúgy, mint a különböző pénzügyi szolgáltatásokat végző szövetkezeteknek.

A kodifikáció során a szabályozásba a következő dokumentumokat is be kellene építeni, vagy el kell gondolkozni azon, hogy az EU jogszabályainak szupranacionális jellegéből kifolyólag elegendő lenne ezek megemlítése, tekintettel arra, hogy ezeket a beépítésre tekintet nélkül is alkalmazni kell.

- a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének 1995-ben Manchesterben elfogadott alapelvei;
- az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) szakosított szervként működő Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 193. sz. Ajánlása a szövetkezetek elősegítéséről;
- az Európai Közösségek Bizottságának 2003-as Közleménye „a szövetkezeti társaságok támogatásáról Európában”, melyet a Tanácsnak és az Eu-

- rópai parlamentnek, az európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának címzett;
- a fentiekben említett az Európai unió Tanácsának Rendelete a „nemzeti határokon átívelő tevékenységet folytató európai szövetkezet szervezetéről”.

Felhasznált irodalom

- Farkas Tamás: Új fejezet szövetkezeti mozgalmunkban. Szövetkezés, 2003/2. sz. 11–20. p.
- Kiss Péter: A szövetkezetek a szabad gazdaság fontos részei. Szövetkezés, 2003/ 2. sz. 5–10. p.
- Rendelet az „Európai Szövetkezetéről”. Szövetkezés, 2002. 1–2. sz. 183–219. p.
- Dr. Szép György: A szövetkezés és a jog. Szövetkezés, 2001/ 2. sz. 12–25. p.
- Szövetkezetfejlesztés az ezredforduló éveiben hazánkban. Szövetkezés, 1999/2. számának melléklete Témavezető: Dr. Fekete József, 1–90. p.
- Dr. Veres József : A szövetkezet jogi minősítése. Szövetkezés, 2002. évi 1-2. sz. 55–70. p.
- Dr. Veres József: Szövetkezeti jogi felelősség – szövetkezet jogi felelőssége. Bibliotheca Juridica Libri Amicorum 9. 2003. 171–180 p.
- Veres József : A szövetkezeti modellek jogi szabályozása. Acta Jur. et Pol. Szeged, Tomus LXIV. 461–474. p.

Háttéranyagok

- Az Országos Szövetkezeti Tanács törvénytervezete, 2001.
- Szociális gazdaság – Szövetkezés – XXI. Század. Kézirat, 2003. 35. p.
- Háttéranyagok a szövetkezeti törvénytervezethez. OSZT Kézirat, 2003.
- Új szövetkezeti törvény tervezete. 2004. Munkaanyag.

ANIKÓ BEZDÁN

ENTWURF DES NEUEN GESETZES ÜBER DIE
GENOSSENSCHAFTEN

(Zusammenfassung)

Der Author macht mit den Lesern ausführlich die Regelungen des sich ergebenden und geltenden Gesetzes über die Genossenschaften bekannt und beleuchtet die sich ausgebildeten Widersprüche. Mit der praktischen Umsetzung der abgefassten Regeln kann diese Studie, als nützlicher Wegweiser zur Lösung der eventuellen Probleme dienen. Die stattgefundenen Änderungen projizieren die Notwendigkeit der neuen voraus, aufgrund deren sicherlich zu prognostizieren ist, dass bestimmte Regeln auch in dem weiteren entweder ausser Kraft gesetzt oder modifiziert werden müssen. Trotz alldem gibt es die Möglichkeit, die genossenschaftlichen Verhältnisse nach dem „Übergang“ zu regeln und die schon bewährte oder die sich auf ganz neue Grundlagen ruhende Organisationsform kondolidieren zu können.

Nyomás és kötés készült az OFFICINA PRESS Kft.-ben
6721 Szeged, Vadász u. 2/B 2004-108
Felelős vezető: Kinyik Erika

Tomus LXVI.

- Fasc. 1. *Bató Szilvia*: A magzatelhajtás Békés vármegye törvényszéke előtt (1790–1847) (Szeged, 2004) 30 p.
- Fasc. 2. *Bezdán Anikó*: Egy új szövetkezeti törvény tervezete (Szeged, 2004) 25 p.
- Fasc. 3. *Bobvos Pál*: A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozása (Szeged, 2004) 25 p.
- Fasc. 4. *Soósné Csikós Szilvia*: A kollektív szerződések lefedettségi rátáját meghatározó tényezők (Szeged, 2004) 53 p.
- Fasc. 5. *Fantoly Zsanett*: A vállalkozások büntetőjogi büntetethetősége az angolszász jogrendszerben (Szeged, 2004) 26 p.
- Fasc. 6. *Farkas Csaba*: A közbeszerzésekről szóló törvény margójára (Szeged, 2004) 20 p.
- Fasc. 7. *Görög Márta*: A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire (Szeged, 2004) 33 p.
- Fasc. 8. *Hajdú József*: A szociális segélyezés pénzbeli ellátásai az EU tagállamaiban (Szeged, 2004) 81 p.
- Fasc. 9. *Ödön Harka*: Mergers and Acquisitions. (Theoretical and Practical Aspects) (Szeged, 2004) 17 p.
- Fasc. 10. *Heka László*: A horvátok és az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc (Szeged, 2004) 38 p.
- Fasc. 11. *Horváth Szilvia*: A megújuló energiaforrások támogatása szabályozásának kialakulása az Európai Unióban (Szeged, 2004) 34 p.
- Fasc. 12. *Karsai Krisztina*: Az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás (Szeged, 2004) 36 p.
- Fasc. 13. *Kovács Judit*: Tanúvédelem és személyi védelem Magyarországon (Szeged, 2004) 41 p.
- Fasc. 14. *Miklós László*: A környezetvédelmi hatóságokról (Szeged, 2004) 31 p.
- Fasc. 15. *Nagy Tamás*: Az amerikai jogelmélet és intézményrendszerének kapcsolata (Szeged, 2004) 38 p.
- Fasc. 16. *Nótári Tamás – Papp Tekla*: Az együtt elhalás problematikája a történetiség és az új Ptk. koncepciójának tükrében (Szeged, 2004) 24 p.
- Fasc. 17. *Révész Béla*: Az állambiztonsági szervek politikológiai kutatásainak kérdéséhez (Szeged, 2004.) 137 p.
- Fasc. 18. *Ruszoly József*: Két adalék az újabb magyar alkotmánytörténelemhez. Az 1849. évi nemzetiségi törvényről és az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezésről – a külföldnek is (Szeged, 2004) 44 p.
- Fasc. 19. *Rúzs Molnár Krisztina*: A mediáció rendszertani és elméleti összefüggései, különös tekintettel munkajogi vonatkozásaira (Szeged, 2004) 82 p.
- Fasc. 20. *Csaba Szilovics*: Die Eigenartigkeiten der steuerlichen Rechtsbefolgung (Szeged, 2004) 22 p.
- Fasc. 21. *Szomora Zsolt*: Az anyagi büntetőjog válaszai a szervezett bűnözésre (Európai kitekintés) (Szeged, 2004) 24 p.
- Fasc. 22. *Szondi Ildikó*: A lakáspolitikai aktualitása nemzetközi és történeti szempontok alapján (Szeged, 2004) 22 p.
- Fasc. 23. *Zámbó Géza*: A nevelőszülői és a gyermekotthoni gyámság (Szeged, 2004) 25 p.